

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ตุงลายเส้น ศิลปะล้านนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย

Development of an Additional Course on Graphic Decorated Lanna Tung for
Mathayom Suksa II Student at Damrong Rat Songkhro School in Chiang Rai Province

วรัญญา ทวีสุข (Warattaya Taweekuk)* ครูณี จำปาทอง (Darunee Jumpatong)**

อุมาพร หล่อสมฤดี (Umaporn Lorsomrudee)***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ตุงลายเส้น ศิลปะล้านนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนจากทดลองใช้รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ตุงลายเส้น ศิลปะล้านนา 3) ศึกษาทักษะการทำตุงลายเส้นของนักเรียนหลังจากทดลองใช้รายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ตุงลายเส้น ศิลปะล้านนา และ 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาเพิ่มเติม

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องตุงลายเส้นศิลปะล้านนา 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบประเมินหลักสูตรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบประเมินทักษะการทำตุงลายเส้น และ 6) แบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาเพิ่มเติม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ ค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องตุงลายเส้น ศิลปะล้านนา มีคุณภาพอยู่ในระดับดี 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ทักษะการทำตุงลายเส้นของนักเรียน อยู่ในระดับดี และ 4) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรายวิชาเพิ่มเติมนี้อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ ตุงลายเส้น รายวิชาเพิ่มเติม มัธยมศึกษา

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address.Khoosom@gmail.com'

** อาจารย์ประจำสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address.djumpatong@hotmail.com.

*** อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address. Uma8328@hotmail.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop an additional course on Graphic Decorated Lanna Tung for Mathayom Suksa II students in Damrongrat Songkroh School, Chiang Rai Province; 2) compare the achievement of students before and after learning the additional course; 3) study the students' skill of making Lanna Tung after learning; and 4) study the opinion of the students on the additional course.

The sample consisted of 40 Mathayom Suksa II students in Damrongrat Songkroh School, Chiang Rai Province obtained through cluster sampling. Research tools comprised of 1) the local subject: Lanna Tung for Mathayom Suksa II students in Damrongrat Songkroh School, Chiang Rai Province; 2) lesson plan; 3) questionnaire; 4) achievement test; 5) the scoring form for skill evaluation; and 6) questionnaire to evaluate the students' opinion. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation and t-test.

Research findings were as follows: 1) The additional course on Graphic Decorated Lanna Tung for Mathayom Suksa II students in Damrongrat Songkroh School, Chiang Rai Province was at the good level of quality; 2) students' achievement after learning the subject was significantly increased at the .01 level; 3) Lanna Tung making skills of the students after learning was at the good level; and 4) the opinion of the students on the quality of additional course was at the good level.

Keywords: Lanna Tung, Additional course, Secondary Education

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความแตกต่างของชุมชนแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการดำรงชีวิต สภาพสังคม ท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการออกแบบหลักสูตรที่เป็นระบบ มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือบุคคลในท้องถิ่น ผู้มีความรู้ความสามารถ ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (2546: 7) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 27 วรรค 2 ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศ” และ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษาเขต 36 มีที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างของตนเองมาช้านาน บนดินแดนที่เรียกว่า อาณาจักรล้านนา มีมรดกทางปัญญาที่ชาวล้านนาถ่ายทอดสืบต่อกันมาอันมีคุณค่าหล่อหลอมมาจากความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่งดงาม โดยเฉพาะสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งคือ “ตุ้ดลายเส้น” หมายถึง ผ้า ผืน กระดาษ แผ่นไม้ แผ่นโลหะ ที่มีลักษณะเป็นแผ่นยาวแคบใช้วาง ดัดผนังหรือห้อยยาวลงมามีขนาดแตกต่างกันไปตามหน้าที่ (พ.นิรันดร์ อภิวิฑูโน 2547 : 5)

ชาวล้านนาเชื่อว่าตุ้ดลายเส้น มีคุณค่า 2 ประการ คือ 1) เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล เป็นสื่อนำวิญญาณของผู้ถวายตุ้ดลายเส้นและวิญญาณของผู้ล่วงลับไปสู่สวรรค์ เพื่อให้ หลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานทั้งหลายทั้งปวง ที่เนื่องมาจากวิบากกรรม ตามพื้นฐานความเชื่อของชาวล้านนา ตุ้ดลายเส้นและการถวาย ตุ้ดลายเส้น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต 2) ตุ้ดลายเส้นนิยมใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีเกี่ยวกับความตาย การทำตุ้ดลายเส้นแต่ละชนิด มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ตุ้ดลายเส้นแต่ละชนิดมีวิธีการประดิษฐ์แตกต่างกันไปซึ่งบางชนิดต้องใช้ชิ้นเชิงหรือกลเม็ดในเชิงช่างอย่างสูง อีกทั้งการใช้ตุ้ดลายเส้นตามแบบแผนโบราณก็มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปดังที่ ช.ไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์ (2546: 197) กล่าวว่า การนำตุ้ดลายเส้นไปประดับในงานรื่นเริงต่างๆ หรือประดับตามร้านอาหาร บาร์คลับ ผับไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง สอดคล้องกับคำกล่าวของหมื่น พะยอมยงค์ (2537: 36 อ้างจาก เบญจพล สิทธิประณีต 2549 : 9) ว่า การนำตุ้ดลายเส้นไปใช้งานบางงาน ไม่สามารถใช้ตุ้ดลายเส้นปักได้ ในอนาคตหากไม่มีการอนุรักษ์ และศึกษารูปแบบเกี่ยวกับวิธีการประดิษฐ์และการใช้ตุ้ดลายเส้นอย่างถ่องแท้อาจทำให้คนรุ่นหลังไม่รู้จักวิธีการประดิษฐ์ตุ้ดลายเส้นที่ถูกต้องหรือมีการนำตุ้ดลายเส้นไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ผิดเพี้ยนไปตามจุดประสงค์ที่แท้จริงจากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

โดยพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา เพื่อใช้ในการเรียนการสอนใน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยดำเนินการตามขั้นตอนการออกแบบและกระบวนการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมในลักษณะของการปรับเนื้อหา กิจกรรม และสร้างสื่อขึ้นใหม่ให้มีความสอดคล้องกับการสอนเรื่อง ตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา โดยในการวิจัยเพื่อพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมนี้ มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความหมาย การใช้งาน ความเชื่อในการใช้ตุลยาเส้นในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้ถูกต้อง สามารถประดิษฐ์ตุลยาเส้นได้ และตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาล้านนา การใช้ตุลยาเส้นตามแนวทาง การอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามเพื่อสืบทอดมหายใจของตุลยาเส้น ศิลปะล้านนาให้อยู่คู่แผ่นดินล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนจากทดลองใช้ รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา
3. เพื่อศึกษาทักษะการทำตุลยาเส้นของนักเรียนหลังจากทดลองใช้รายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารายวิชา ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ประชากรที่ศึกษาคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์จังหวัดเชียงราย จำนวน 12 ห้องเรียน มีนักเรียน 460 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา 2)แผนการจัดการเรียนรู้ 3)แบบประเมินหลักสูตรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ 4)แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบประเมินทักษะการทำตุลยาเส้น และ 6) แบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องตุลยาเส้น ศิลปะล้านนา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องตุลาลายเส้นศิลปะล้านนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย ได้ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้คะแนนเฉลี่ย 4.05 จากคะแนนเต็ม 5 จัดอยู่ในระดับดี โดยมีรายละเอียดของรายวิชาที่พัฒนาขึ้น เป็นดังต่อไปนี้

รายวิชาเพิ่มเติม

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องตุลาลายเส้น ศิลปะล้านนา
โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของรายวิชา

ดินแดนล้านนา มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมเป็นแบบอย่างของตนเองมาช้านาน มรดกทางปัญญาที่ชาวล้านนาลำเลียงทอดสืบต่อกันมาล้วนมีคุณค่าต่อความเป็นไทย โดยเฉพาะสิ่งประดิษฐ์ หล่อหลอมมาจากความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่ เรียกว่า ตุลาลายเส้น

ตุลาลายเส้น หมายถึง ผ้า ผืนกระดาษ แผ่นไม้ แผ่นโลหะ ที่มีลักษณะเป็นแผ่นยาวแคบใช้วาง ดัดพนักหรือห้อยยาวลงมา มีขนาดแตกต่างกันไปตามหน้าที่ (พ.นิรันดร์ อภิวิฑูโน 2547 : 5) ชาวล้านนา เชื่อว่าตุลาลายเส้นมีคุณค่า 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคลเป็นสื่อนำวิญญาณของผู้ถวายตุลาลายเส้น และวิญญาณของผู้ล่วงลับไปสู่สวรรค์ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานทั้งหลายทั้งปวงที่เนื่องมาจากวิบากกรรมตามพื้นฐานความเชื่อของชาวล้านนา ตุลาลายเส้นและการถวายตุลาลายเส้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประการที่สอง ตุลาลายเส้นนิยมใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีเกี่ยวกับความตาย การทำตุลาลายเส้นแต่ละชนิด มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ตุลาลายเส้นบางชนิดมีกรรมวิธีในการประดิษฐ์ที่ต้องใช้ชั้นเชิงหรือกลเม็ดในเชิงช่างอย่างสูง ต่อมาเมื่อการคิดหาวิธีทำที่ง่ายซึ่งเรื่องที่น่าเสียดายเพราะลวดลายอันวิจิตรบรรจง และทรงคุณค่า อาจสูญหายไปในเชิงฝีมือลงไปและปัจจุบันมีการใช้ตุลาลายเส้นเปลี่ยนไปผิดจากวัตถุประสงค์ของการประดิษฐ์ตุลาลายเส้นที่แท้จริงดังที่ ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์ (2546: 197) กล่าวว่า การนำตุลาลายเส้นไปประดับในงานรื่นเริงต่างๆ หรือประดับตามร้านอาหาร บาร์คลับ ผับ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของมณี พะยอมยงค์ (2537: 36 อ้างจาก เบญจพล สิทธิประณีต 2549 : 9) ว่า การนำตุลาลายเส้นไปใช้งานบางงาน ไม่สามารถใช้ตุลาลายเส้นได้ ควรใช้ ตุลาลายเส้นให้ ถูกประเภท การใช้ตุลาลายเส้นไม่เหมาะสมกับงาน เป็นการทำลายความเชื่อดั้งเดิม เกิดผลเสียหายนต่อประเพณีวัฒนธรรมอันงดงาม หากไม่มีการอนุรักษ์และศึกษารูปแบบเกี่ยวกับการใช้ตุลาลายเส้นอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้ อนาคตการนำตุลาลายเส้นไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อเดิมคงถูกดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไป ตามจุดประสงค์การสร้างที่แท้จริง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

หลักการ

การพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องคุณลายเส้นศิลปะล้านนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กำหนดเวลาเรียน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์/ภาคเรียน จำนวน หน่วยกิต 0.5 หน่วยกิต โดยมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1. รายวิชาที่จัดขึ้นเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้
2. เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชน
3. เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความเป็นมาของตุงลายเส้น ความสำคัญของตุงลายเส้นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนล้านนา ความเชื่อในการใช้ตุงลายเส้นในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้ถูกต้อง สามารถประดิษฐ์ ตุงลายเส้นได้และปลูกจิตสำนึกให้ผู้ที่สนใจได้ เรียนรู้ รับรู้ถึงความหมาย การใช้งาน วิธีทำตุงลายเส้นและตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาล้านนา การใช้ตุงลายเส้นตามแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม

โดยใช้กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการความร่วมมือร่วมใจ และกระบวนการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเครือข่าย (ICT)

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตุงลายเส้น
2. เพื่อให้นักเรียนพัฒนาทักษะในการประดิษฐ์ตุงลายเส้น
3. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง

โครงสร้าง

หลักสูตรประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มารู้จักตุงกันเถอะ

1.1 บริเวณที่ตั้งของล้านนา	เวลา 2 ชั่วโมง
1.2 ความเป็นมาของตุงลายเส้น	เวลา 2 ชั่วโมง
1.3 ความหมายและประเภทของตุงลายเส้น	เวลา 2 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ตุงลายเส้นสำคัญอย่างไร

2.1 ตุงลายเส้นสัญลักษณ์แทนเรื่องราวในพระพุทธศาสนา	เวลา 2 ชั่วโมง
2.2 คติความเชื่อเรื่องตุงลายเส้นในพิธีกรรมของชาวล้านนา	เวลา 2 ชั่วโมง
2.3 คติความเชื่อการทำตุงลายเส้นและทานตุงลายเส้นตาม	เวลา 1 ชั่วโมง

หลักพระพุทธศาสนา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2.4 ชิด/ข้อห้ามของการนำตุลาลายเส้นมาใช้ไม่ถูกวิธี

เวลา 1 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แป้งตุลาคิดว่า

3.1 การประดิษฐ์ตุลาลายเส้น เผยแพร่ตุลาลายเส้นให้แก่ผู้ที่สนใจ

เวลา 6 ชั่วโมง

3.2 การสืบสานและอนุรักษ์ตุลาลายเส้น

เวลา 2 ชั่วโมง

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน โดยคำนึงถึง
ความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
และกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

3. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และ
ความรอบรู้

การวัดผลและประเมินผล

ประเมินจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินชิ้นงาน รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน จากการทดลองใช้รายวิชาเพิ่มเติม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 13.08 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน
เฉลี่ยหลังเรียน 26.55 จากคะแนนเต็ม 30 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่า คะแนนเฉลี่ย
หลังเรียนของนักเรียนหลังจากใช้รายวิชานี้ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงใน
ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนการใช้
รายวิชาเพิ่มเติม จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.(2-tailed)
ก่อนเรียน	40	13.08	1.35	44.86**	.000
หลังเรียน	40	26.55	1.41		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการประเมินทักษะการทำตุลาลายเส้นของนักเรียน

ผลการประเมินการฝึกทักษะการทำตุลาลายเส้นของนักเรียน พบว่าคะแนนทักษะการทำตุลาลายเส้น
ของนักเรียน ในภาพรวม คะแนนเฉลี่ย 3.88 จากคะแนนเต็ม 5 จัดอยู่ในระดับดี

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาเพิ่มเติม

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน ต่อยาวิชาที่พัฒนาขึ้นนี้ มีคะแนนความคิดเห็นเฉลี่ย 4.05 จาก
คะแนนเต็ม 5 ซึ่งอยู่ในระดับดี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนารายวิชา

การพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา ในครั้งนี้มีกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นเพื่อนำสภาพปัญหา แนวโน้มการพัฒนาและสภาพที่อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคต ดังเช่น การนำตุลยเส้นไปใช้งานไม่ถูกประเภท ไม่เหมาะสมกับงาน ซึ่งเป็นการทำลายความเชื่อดั้งเดิม ทำให้การนำตุลยเส้นไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อดั้งเดิมถูกดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไปจากจุดประสงค์การสร้างที่แท้จริง อันอาจเกิดผลเสียต่อประเพณีวัฒนธรรมอันงดงาม สิ่งที่กำลังมานั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมากำหนดกรอบในการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะของการจัดทำเนื้อหาเพิ่มเติม และนำไปใช้จัดการเรียนรู้กับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของตุลยเส้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สุไรยา มุขอ (2552: 8) ว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากการปรับ ขยายหรือการสร้างหลักสูตรย่อยมาเสริมสร้างหลักสูตรแม่บท ให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ต้องการหลักสูตรนั้นๆ อีกทั้งชุมชนและบุคคลได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แผน อย่างเป็นระบบโดยนำเอาโครงสร้างของเนื้อหา รายวิชาในหลักสูตร และชั่วโมงที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มาจัดทำแผนผังแนวคิดแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อเรื่อง สารการเรียนรู้ สารสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ วิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดผล ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและเมื่อผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ก็ได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิวรรณ เกิดสวัสดิ์ (2547: 45) ที่ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากงานวิจัย ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความภูมิใจในผลงาน มีความภูมิใจที่ได้ร่วมมือในการจัดการศึกษา และเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ส่งผลให้การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร เดชบุรินทร์ (2548 :8) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ โดยกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความภูมิใจในผลงานมีความภูมิใจที่ได้ร่วมมือในการจัดการศึกษา และเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ส่งผลให้การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ

จุดเด่นของรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น คือ มีเนื้อหาที่น่าสนใจ และง่ายต่อการทำความเข้าใจ กิจกรรมการเรียนรู้มีความสนุกสนานและกระตุ้นความสนใจ วิธีการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม การวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินรายวิชา โดยผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่กำลังกล่าวมาได้คะแนนเฉลี่ยสูงถึง 4.60 จากคะแนนเต็ม 5 จัดอยู่ในระดับดี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

การนำรายวิชานี้ไปทดลองใช้พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่ารายวิชาที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนาตามเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะ โครงสร้างเนื้อหาวิชาที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจและเนื้อหาช่วยต่อการทำความเข้าใจ กิจกรรมการเรียนรู้มีความสนุกสนานและกระตุ้นความสนใจ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

การวิจัยนี้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเกี่ยวข้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นครพนมเมืองล้านนาเรื่อง ซึ่ง ของ คาร์ตัน พุสดี (2541: 8) ซึ่งพบว่า แผนการสอนนครพนมเมืองล้านนาเรื่อง ซึ่ง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อให้เกิดความเหมาะสมสำหรับโรงเรียนในท้องถิ่นภาคเหนือ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติในระดับดีมาก และระดับดี และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนครพนมเมืองล้านนาเรื่อง ซึ่ง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ทักษะการทำตุลยเส้นของนักเรียน

รายวิชาที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวนี้ มีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการทำตุลยเส้น โดยมีการประเมินการฝึกทักษะการทำตุลยเส้นของนักเรียน ปรากฏว่านักเรียนทุกคนสามารถทำตุลยเส้นด้วยตนเองได้ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับดี

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาเพิ่มเติม

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อรายวิชานี้ อยู่ในระดับดี นักเรียนมีความสนใจต่อเนื้อหาสาระในรายวิชาเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเวลา และนักเรียนเห็นด้วยกับการมีผู้วัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยมีทั้งครูผู้สอนและปราชญ์ในท้องถิ่น

นักเรียนยังมีความคิดเห็นว่า สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ มีความเหมาะสมกับนักเรียน รวมทั้งการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในท้องถิ่น

รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาล้านนา ทั้งนี้เพราะ มีเนื้อหาซึ่งนักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและฝึกทักษะการทำตุลยเส้นด้วยตนเอง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ใช้วิทยากรเป็นปราชญ์ในท้องถิ่น นักเรียนอาจนำความรู้ไปประดิษฐ์ผลงานเป็นรายเสริมได้ระหว่างเรียน

รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องตุลยเส้น ศิลปะล้านนา ที่ได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ สามารถนำมาใช้สอนเป็นรายวิชาเพิ่มเติมแก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความเข้าใจและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นรายวิชาที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หรือนำไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้ทุกระดับชั้นเนื่องจากเนื้อหาได้ออกแบบไว้สำหรับนักเรียนในช่วงชั้นมัธยมศึกษา หรือใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่คล้ายคลึงกัน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรายวิชาเพิ่มเติม สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องตูลายเส้น ศิลปะล้านนา ต้องใช้ความชำนาญและความอดทนในการปฏิบัติ ดังนั้นควรให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และสามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้เพราะเป็นการสร้างความชำนาญ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรายวิชาเพิ่มเติม สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องตูลายเส้น ศิลปะล้านนา ควรคำนึงถึงความปลอดภัยในระหว่างการปฏิบัติงานของผู้เรียนด้วย ครูและวิทยากรต้องอธิบายถึงวิธีการเตรียมใช้ และการเก็บรักษาอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติให้ผู้ถูกต้อง รวมทั้งต้องสอดแทรกความมีระเบียบวินัยให้ผู้เรียน ไม่ให้หยอกล้อ เล่นกันระหว่างปฏิบัติงาน เพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายได้
3. ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ซึ่งอาจจะทำได้โดย การฝึกอบรม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ หรือจัดกิจกรรมปลูกฝังเยาวชนในท้องถิ่น ให้มีจิตสำนึกที่จะช่วยสืบสานอนุรักษ์ตูลายเส้นให้คงอยู่ในท้องถิ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้วิจัยที่ต้องการให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติจริงในการดำรงชีวิตได้
4. ควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม ในเรื่องอื่นที่มีความสำคัญกับท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาในด้านการประดิษฐ์โคลลอย ภูมิปัญญาเรื่องอาหารจากสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น
2. ควรทดลองใช้วิธีการเรียนการสอนอื่นที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์. (2546). *ตูล มรดกแผ่นดินล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ที เจ จำกัด.
- ดาร์ตัน พุสดี. (2541). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดนตรีพื้นเมืองล้านนา เรื่อง ซึง*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นภาพร เดชบุรินทร์. (2548). *การพัฒนาหลักสูตรเรื่องการสานกระติบด้วยไม้ไผ่โดยใช้กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกัณฑ์วิทยและชุมชนบ้านลุมพุก จังหวัดมหาสารคาม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เบญพล สิทธิประณีต. (2549). *ตูล*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

- พ.นิรันดร์ อภิวิฑูโน . (2547). *คลังล้านนาภูมิปัญญาของบรรพชน*. เชียงใหม่: หจก.อนุพงษ์การพิมพ์.
- มณี พะยอมยงค์ . (2537). *ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไท*. เชียงใหม่: ส. ทรัพย์การพิมพ์.
- รัชนิวรรณ เกิดสวัสดิ์. (2547). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา เรื่องการฟ้อนเงี้ยวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์.
- สุไรยา มูซอ. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องตาลโตนดของคีเมืองเพชร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอรุณประดิษฐ จังหวัดเพชรบุรี*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

